

ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕДИЦИНИ, ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ШКОЛІ

DOI 10.31718/2077-1096.19.4.110

УДК: 378:614:001.895

Бублій Т.Д., Петрушанко Т.О., Дубовая Л.І.

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ НА КАФЕДРІ ТЕРАПЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ УМСА

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема профпідготовки лікарів. Розробка, впровадження та використання нових, інноваційних технологій в освіті та самоосвіті, спрямованих на формування навичок клінічного мислення, завжди є актуальним завданням. Метою публікації є аналіз та висвітлення змісту інноваційних освітніх технологій навчання та викладання у вищій школі, зокрема на клінічній кафедрі в процесі підготовки майбутніх стоматологів. Навчальне співробітництво на кафедрі терапевтичної стоматології являє собою розгалужену мережу взаємодій по наступним чотирьом лініям: 1) викладач – студент (при опитуванні, підготовці до захисту історії хвороби); 2) студент – студент у парах (діадах) і в трійках (тріадах) при курації хворих; 3) загальногрупова взаємодія студентів у всьому навчальному колективі, наприклад, при клінічних розглядах, клінічних конференціях; 4) викладач – колектив (при проведенні виховної роботи в аудиторній та позааудиторній час). Застосування інтерактивного, кооперативного, колективно-групового навчання сприяє не тільки кращому запам'ятовуванню матеріалу, але і його ідентифікації, використанню у повсякденному житті. Використання інтерактивних методів навчання в малих групах сприяє розвитку таких особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво. Формуються навички спілкування та взаємодії в колективі, розкриваються таланти та вміння швидко і ефективно вирішувати поставлені задачі.

Ключові слова: Навчальний процес, терапевтична стоматологія, інноваційні освітні технології

XXI століття – епоха інформаційного суспільства. Глобальне прискорення його розвитку має основою інноваційні інформаційні технології. Ці ресурси проникли у всі сфери людського буття і, дещобільшого, визначають його прогрес та успіх. Інформаційні технології набули особливого застосування і в галузі освіти [1,2,3]. Стосовно підготовки медичних фахівців важливим є формування з перших років навчання здатності збирати клінічні відомості, аналізувати їх, синтезувати у вигляді нового знання: синдромного діагнозу, прогнозу, побудови плану індивідуального лікування. Формування цієї здатності вимагає не тільки достатнього обсягу знань, але й певного практичного досвіду, який починає накопичуватися в процесі курації пацієнтів в умовах навчального закладу і продовжується в процесі клінічної роботи, в рамках всієї подальшої професійної діяльності [2]. Здатність збирати інформацію про хворого, аналізувати її, проводити медичну діагностику, планувати лікувально-профілактичні заходи зазвичай позначається як клінічне мислення і формує здатність до проєктивної детермінації майбутнього, відповідальність за нього, віру в себе й свої професійні здібності.

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема професійної підготовки фахівців. Її розв'язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжним досвіду, утіленні перспективних інноваційних освітніх технологій розвитку, навчання, викладання у закладах вищої освіти [3]. Розробка, впровадження та використання нових, інноваційних технологій в освіті та самоосвіті, спрямованих на формування навичок клінічного мислення, завжди є актуальним завданням. Пов'язано це з тим, що недостатня здатність застосовувати набуті знання на практиці часто лежить в основі лікарських помилок та неефективних лікувальних заходів [4]. У цьому процесі особливої актуальності та визначального значення набувають технології та техніки навчання та викладання клінічних дисциплін, зокрема терапевтичної стоматології. Від її вирішення залежать і навчальний процес, і діяльність викладача й студентів, а отже, й результат навчання у вищій школі в цілому.

Метою публікації є аналіз та висвітлення змісту інноваційних освітніх технологій навчання та викладання дисципліни на кафедрі терапевтич-

ної стоматології в процесі підготовки майбутніх лікарів.

Процес реформування сучасної освіти України передбачає забезпечення якісної предметної підготовки фахівців в умовах зменшення аудиторного навантаження і збільшення інформації. Один із шляхів щодо вирішення цієї проблеми полягає у впровадженні нових, більш ефективних методів і технологій навчання. До них належить електронне навчання (e-learning), m-learning (мобільне навчання), b-learning (змішане навчання), f-learning (перевернуте навчання), u-learning (всепроникаюче навчання), дистанційні освітні технології. На інтернет-сторінці кафедри розміщено необхідну теоретичну інформацію з усіх тем відповідно до програми, навчально-методичні матеріали, відеопрезентації, система тестових завдань і задач для самостійного контролю знань, умінь, глосарій, корисні поради, довідники.

Під інноваційними процесами в освіті розуміють процеси виникнення, розвитку і проникнення в широку практику педагогічних нововведень, оскільки інновація – це не лише створення і впровадження нововведень, а й такі зміни, які мають визначальний характер, супроводжуються змінами в різновидах діяльності, стилі мислення.

Адже, одним із інноваційних підходів, здатним формувати активну, творчу, самодостатню особистість, виступає інтерактивне навчання, яке реально забезпечує перехід від педагогіки знаннєвої до розвивальної, до опанування студентами умінь і навичок, саморозвитку особистості.

У даний час у вітчизняній педагогічній психології частіше використовується термін "навчальне співробітництво" як найбільш ємкий, діяльно-орієнтований і загальний стосовно інших термінів, що позначає в той же час багатобічну взаємодію всередині навчальної групи і взаємодію викладача з групою.

Співробітництво як спільна діяльність, як організаційна система активності взаємодіючих суб'єктів характеризується: 1) просторовою і тимчасовою присутністю, 2) єдністю мети, 3) організацією і керуванням діяльністю, 4) поділом функцій, дій, операцій, 5) наявністю позитивних міжособистісних відносин.

У педагогіці розрізняють кілька моделей навчання: пасивна – учень виступає в ролі (об'єкта) навчання → (слухає й дивиться); активна – учень виступає (суб'єктом) навчання → (самостійна робота, творчі завдання); інтерактивна – ("inter" – взаємний, "act" – діяти).

Інтерактивне навчання – спеціальна форма діяльності; це діалогове навчання, під час якого відбувається взаємодія викладача і студентів, при цьому кожний робить свій індивідуальний внесок у загальну справу в умовах взаємної підтримки. Під час інтерактивного навчання людина стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, вона

відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності. Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає цікавість до процесу навчання. Особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що студенти навчаються ефективній роботі в колективі. Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Навчальне співробітництво в навчальному процесі на кафедрі терапевтичної стоматології являє собою розгалужену мережу взаємодій по наступним чотирьох лініях: 1) викладач – студент (при опитуванні, підготовці до захисту історії хвороби); 2) студент – студент у парах (діадах) і в трійках (тріадах) при курації хворих; 3) загальногрупова взаємодія студентів у всьому навчальному колективі, наприклад, при клінічних розглядах, клінічних конференціях; 4) викладач – колектив (при проведенні виховної роботи в аудиторний та поза аудиторний час).

Сутність і види інтерактивних методів навчання, впроваджених на кафедрі терапевтичної стоматології:

Кооперативне навчання: найпоширенішими методами цієї групи є робота в парах під час проведення письмових опитувань, тестування, виконання медичних маніпуляцій; синтез думок для вирішення складних проблем під час клінічних розглядів. Для освоєння практичних навичок на кафедрі використовуються фантомні заняття, майстер-класи викладачів. На першому етапі – навички на фантомах, що відпрацьовуються в умовах, наближених до реальних, а вже на завершення – виконання навичок у клінічному залі, працюючи зі стоматологічним хворим. Такі методи співпраці не дають можливості студентам ухилитися від виконання завдань, сприяють розвитку навичок спілкування у групі, критичного аналізу.

Колективно-групове навчання, при якому використовуються методи: мікрофон при проведенні вебінарів; мозкова атака при вирішенні проблемних завдань при клінічних розглядах, аналіз ситуацій при вивченні деяких аналітичних понять на лекціях; пошук рішень при аналізі конфліктних ситуацій зі студентами та хворими.

Ситуативне моделювання. До цієї групи можна віднести імітаційні ігри-тренінги та рольові ігри, які застосовуються при проведенні клінічних конференцій. Аналіз конкретних ситуацій – один з найбільш ефективних і поширених методів організації активної пізнавальної діяльності студентів [6]. Він розвиває здатність до аналізу життєвих і професійних завдань. Зустрічаючись з конкретною ситуацією, студент повинен визначити: чи є в ній проблема, в чому вона полягає, визначити своє ставлення до ситуації, запропо-

нувати варіанти вирішення проблеми. Робота в групі з аналізу ситуації дозволяє студентам не тільки краще засвоїти матеріал, але й розглядати різноманітні можливості та підходи до вирішення тієї чи іншої практичної задачі або проблеми [5]. Технології аналізу ситуацій дозволяють розвивати аналітичні здібності та критичне мислення; більш осмислено з'єднувати теоретичні знання з практикою, формувати навик оцінки альтернативних варіантів в умовах невизначеності, точно виражати свою точку зору й аргументувати її, формувати навик вирішення комплексних завдань, що має важливе значення для практичної діяльності майбутнього фахівця. В даний час найбільш часто використовуються: метод ситуаційного аналізу, що включає аналіз конкретних ситуацій (ситуаційні задачі, ситуаційні вправи).

Опрацювання дискусійних питань. Тут можна застосовувати методи: займи позицію (власна думка) та дискусія під час обговорення тактики лікування хворого.

Ці методи вчать студентів-стоматологів відстоювати власну думку, вести дискусію, стимулюють до розвитку критичного мислення, поглиблюють знання з обговорюваної теми. Особливо підкреслюється значення якісної передачі інформації, досвіду викладачем студенту, тобто на володінні ним інноваційними технологіями навчання. Саме вони виступають одним із основних інструментів діяльності викладача, який окрім багатоглибкого знання свого предмету повинен вміти науково доступно та цікаво представити освітній матеріал.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що навчання колективної діяльності, формування у студентів системи знань, умінь і навичок, необхідних для успішного колективного розв'язування задач – дійовий фактор підвищення ефективності навчально-виховного процесу на кафедрі терапевтичної стоматології. Таке навчання виявляється важливою передумовою вдосконалення процесу підготовки лікарів-стоматологів до праці, даючи водночас змогу успішно запроваджувати прогресивні форми і методи навчання і розвитку.

При цьому поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але і його ідентифікація, використання у повсякденному житті. Використання інтерактивних методів навчання в малих гру-

пах сприяє розвитку таких особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво. Формуються навички спілкування та взаємодії в колективі, розкриваються таланти та вміння швидко і ефективно вирішувати поставлені задачі.

У зв'язку з цим, особливого значення набуває вивчення, аналіз, узагальнення і творче використання досвіду втілення інноваційних освітніх технологій, які збагачують педагогічну теорію та практику своїм унікальним внеском є ефективним засобом підвищення якості навчання студентів, забезпечує сучасний підхід до формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Легкодоступність і збереження завдань, значно спрощує витрати часу на їх створення, редагування, відстеження, сприяє творчому підходу до їх виконання, а також формуванню навичок самостійного навчання впродовж усього життя.

Література

1. Dubovaya LI, Bublilj TD Razvitie kompetentnosti studentov-inostrancev pri obuchenii na kafedre terapevticheskoy stomatologii [The development of the competence of foreign students in training at the Department of Therapeutic Dentistry] Zbirnik statej navchalno-naukovoyi konferenciyi z mizhnarodnoyu uchastyu Aktualni pitannya medichnoyi (farmaceutichnoyi) osviti inozemnih gromadyan: problemi ta perspektivi Poltava 22 listopada 2018; p28-29 (Russian). Available from: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/9092/1/The_development_of_competence_of_students_foreigners.pdf
2. Duchkivcka IM Innovaziyni pedagogichni tehnologii [Innovative pedagogical technologies]. K.: Akademvudav; 2004. 352 p. (Ukrainian).
3. Koshechko NV Metoduka vukladannja u vuschiy shkoli [Methods of teaching in high school]. Nigin; 2013. 115p. (Ukrainian). Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutshp_2015_1_10.
4. Moshel TM, Popovich IYu, Bublilj TD Rol motivacijnoyi skladovoyi u procesi stanovlennja osobistosti studentiv-stomatologiv [The role of motivational component in the making of the individual student dentists] Materiali naukovopraktichnoyi konferenciyi z mizhnarodnoyu uchastju Poltava 22 bereznya 2018 roku;p.169-170(Ukrainian).
5. Petrushanko TA, Dubovaya LI, Litovchenko IYu, Bublilj TD, Popovich IYu Lichnostno orijentirovannyj podhod kak uslovie razvitiya kompetentnosti studentov-inostrancev pri obuchenii na kafedre terapevticheskoy stomatologii [Personally-oriented approach as a condition for the development of the competence of foreign students during training at the Department of Therapeutic Dentists]. Svit medytsyny ta biolohii.2013;2(37):137-139. (Ukrainian). Available from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2013_2\(37\)_60](http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2013_2(37)_60).
6. Zhdan VM, Bobirov VM, Bilash SM, Lohmatova NM Innovacijni tehnologii v organizaciji samostijnoyi roboti studentiv vishogo derzhavnogo navchalnogo zakladu ukrajini [ukrayinska medichna stomatologichna akademiya] [innovative technologies in the organization of independent work of students of higher state educational institution of Ukraine "Ukrainian Medical Dental Academy"]; materiali navchalno-naukovoyi konferenciyi z mizhnarodnoyu uchastju Innovacijni tehnologii v organizaciji samostijnoyi roboti studentiv medichnih osvitnih zakladiv m. Poltava, 23 bereznya 2017 roku. – Poltava, 2017;p 3–5. (Ukrainian). Available from: <http://elib.umsa.edu.ua/jspui/handle/umsa/9581>

Реферат

ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ И ПРЕПОДАВАНИЯ НА КАФЕДРЕ ТЕРАПЕВТИЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ УМСА

Бублий Т.Д., Петрушанко Т.А., Дубовая Л.И.

Ключевые слова: Учебный процесс, терапевтическая стоматология, инновационные образовательные технологии

В современных условиях реформирования системы образования Украины стала актуальной проблема профподготовки врачей. Разработка и использование новых, инновационных технологий в образовании и самообразовании, направленных на формирование навыков клинического мышления, всегда является актуальной задачей. Целью публикации является анализ и освещение содержания инновационных образовательных технологий обучения и преподавания в высшей школе, в частности на клинической кафедре в процессе подготовки будущих стоматологов. Учебное сотрудничество на кафедре терапевтической стоматологии представляет собой разветвленную сеть взаимодействий по

следующим четырем направлениям. 1) преподаватель - студент (при опросе, подготовке к защите истории болезни) 2) студент - студент в парах (диадах) и в тройках (триадам) при курации больных; 3) общегрупповая - взаимодействие студентов во всем учебном коллективе, например, при клинических разборах, на клинических конференциях; 4) преподаватель - коллектив (при проведении воспитательной работы в аудиторное и внеаудиторное время). Применение интерактивного, кооперативного, коллективно-группового обучения способствует не только лучшему запоминанию материала, но и его идентификации, использованию в повседневной жизни. Интерактивные методы обучения в малых группах способствуют развитию таких личностных качеств как коммуникабельность, сотрудничество. Формируются навыки общения и взаимодействия в коллективе, раскрываются таланты и умения быстро и эффективно решать поставленные задачи.

Summary

THE INTRODUCTION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES FOR TEACHING ON THE DEPARTMENT OF THERAPEUTIC DENTISTRY UMSA

Bubliy T.D., Petrushanko T.A., Dybovaya L.I.

Key words: educational process, therapeutic dentistry, innovative educational technologies

The modern conditions of reforming the educational system of Ukraine, the problem of professional training of doctors has become urgent. The development and use of new, innovative technologies in education and self-education aimed at the formation of clinical skills is always an urgent task. The purpose of the publication is to analyze and highlight the content of innovative educational technologies for teaching and teaching in higher education, in particular in the clinical department, in the process of preparing future dentists. Educational cooperation at the Department of Therapeutic Dentistry is an extensive network of interactions in the following four areas. 1) teacher - student (during the survey, preparation for the defense of the medical history) 2) student - student in pairs (dyads) and in triples (triads) during the supervision of patients; 3) group-wide - the interaction of students in the entire academic team, for example, during clinical examinations, clinical conferences; 4) a teacher - a team (during educational work in classroom and extracurricular time). The use of interactive, cooperative, collective-group learning contributes not only to better memorization of the material, but also to its identification and use in everyday life. Interactive teaching methods in small groups contribute to the development of such personal qualities as sociability, cooperation. Communication and interaction skills are formed in the team, talents and abilities are revealed quickly and efficiently to solve tasks.